

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 31. – Рівне: РДГУ, 2005. – 106 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюрів Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2005

Унікальну роль самомоніторингові процеси відіграють при налагодженні взаємодії дитини з вихователем. Це стосується як ситуації першого знайомства, так і різноманітних проблемних ситуацій. При організації знайомства педагогічно-майстерна презентація допоможе швидко зняти настороженість і тривожність дитини. Від уміння вихователя контролювати особистісні покази значною мірою залежатиме перебіг адаптаційного процесу, його тривалість, особливості, складність. Перше враження легше сформувавши, ніж відкоригувати, тому активізація самомоніторингових процесів у цих ситуаціях дозволяє уникнути ускладнень у налагодженні міжособистісної взаємодії вихователя з дитиною.

Важливим напрямком роботи вихователя є налагодження співпраці з батьківським колективом. При цьому необхідно враховувати, що взаємодія з дорослими має не лише інший контекст, але й передбачає дію більш широко кола психологічних механізмів налагодження контакту. Вивчення партнера, оціночне ставлення до нього – все це є типовим для спілкування батьків з вихователем дитячого садка. Педагог – перша людина, якій батьки переадресовують частину виховних функцій сім'ї. За цих умов їх прагнення зрозуміти й сприйняти його на особистісному рівні є цілком природним. Вміння педагога сподобатися не лише дитині, але і її батькам дозволяє створити належний психологічний клімат, забезпечує формування продуктивної взаємодії. Важливою передумовою ефективного спілкування авторитетних дорослих є самомоніторингова та презентаційна компетентність педагога. Вміння презентувати себе відповідно до контексту соціальної ситуації допомагає сформувати імідж, завоювати належний статус і авторитет.

Підсумовуючи, можна зазначити, що специфіка педагогічної діяльності вимагає від вихователя дитячого садка високого рівня сформованості всіх механізмів соціальної поведінки, важливе місце серед яких займають презентаційні і самомоніторингові процеси. Оскільки шкали самомоніторингу корелюють із соціальними навичками, то можна прогнозувати, що самомоніторинг буде розвиватися у процесі професійної діяльності як результат соціального навчання. На основі інтуїтивних форм самоподачі і самоконтролю у педагога поступово сформується високий рівень самопрезентаційної компетентності, що ґрунтується на розвинених механізмах самомоніторингу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Запорожець А.В. Избранные психологические труды. – В 2-т. – Т.1 психическое развитие ребенка. – М.: Педагогика, 1986. – 320 с.
2. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. – М.: Педагогика, 1991. – 152 с.
3. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер Ком, 1998. – 684с.
4. Основы дошкольной педагогики / Под ред. А.В.Запорожца, Т.А.Марковой. – М.: Педагогика, 1980. – 272 с.
5. Ребуев Б.Г. Адаптация Шкалы самомониторинга. – СПб.: Уч. Записки РГПУ им. А.И.Герцена. – № 34 – 2002
6. DePaulo B. Nonverbal behavior and self-presentation //Psychological Bulletin. – 1992.-Vol. 111. – №2. – P. 203-243.
7. Snyder M. The self-monitoring of expressive behavior // Journal of Personality and Social Psychology. – 1974. – Vol.30. – №4. – P.526-537.

Резюме: в статті аналізується сутність особого соціально-психологічного феномена – самомоніторинга – як одного із професійно значимих умінь вихователя дитячого садка, обговорюються шляхи його формування в процесі вузівського навчання.

Ключевые слова: личностный фактор педагогической деятельности, самомониторинг, самопрезентация, публичная деятельность, субъект-субъектное взаимодействие.

Summary: The essence of a special social – psychological phenomenon – self-monitoring – as one of professionally significant skills of the kindergarten teacher is analyzed in this article. The authors discuss questions of ways of formation these skills during high school education.

Key words: the personal factor of pedagogical activity, self-monitoring, self-presentation, public activity, the subject – subject interaction.

Одержано редакцією 23.09.2005

УДК: 371.21

Н.В. МАЛІНОВСЬКА

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ ТА НАВИЧОК ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ СЛІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Резюме. У статті розкриваються особливості розвитку у дошкільників фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів. Стверджується, що лише у процесі спеціального навчання можна забезпечити належний розвиток у дітей вищих форм мовного слуху.

Ключові слова: навчання грамоти, фонематичний слух, звуковий аналіз слів, методи і прийоми навчання.

Постановка проблеми. Сучасна підготовка до навчання грамоти у дошкільному закладі освіти передбачає систематичне ознайомлення дітей з елементами мови і особливий розумовий розвиток їх у процесі прилучення до мовної дійсності; формування у них чітких уявлень про особливості звуків мови, звуковий та складовий склад мови. Все це відбувається поступово, з багаторазовим повторенням та різноманітним закріпленням знань і вмінь.

Загальновідомо, що практичне ознайомлення із звуковою стороною мови є необхідною передумовою для оволодіння читанням і письмом. Крім цього, зауважує відомий психолог Д.Б. Ельконін, від того, наскільки для дитини є відкритою звукова дійсність мовлення, будова звукової форми слова, залежить не лише засвоєння грамоти, а й все подальше засвоєння мови, граматики і пов'язаної з нею орфографії [2].

Метою статті є з'ясування особливостей розвитку фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів у дітей дошкільного віку.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Численні наукові дослідження (Д.Б. Ельконіна, Л.Є. Журової, Г.А. Тумакової, Ф.О. Сохіна та ін.) підтверджують, що елементарне засвоєння фонематичних особливостей слова впливає і на загально мовний розвиток дошкільника [4].

Прилучення дітей до звукової сторони рідної мови необхідно тісно пов'язувати із розвитком фонематичного слуху, з формуванням навичок правильного артикулювання звуків та звукового аналізу слів.

Наукові дослідження показують: іще до спеціального навчання зовнішній (матеріальний) бік мови, паралельно зі змістовим, фіксується у дитячій свідомості, тобто певною мірою усвідомлюється. Але хоча діти досить рано помічають різницю між деякими звуками, проте розкласти слова на окремі звуки самостійно, не будучи навченими, ще не можуть. Відсутність цього вміння унеможливорює формування навичок правопису на теоретичній основі, коли вимагаються аналіз слова, що звучить, та розпізнавання фонограм.

Таким чином, щоб успішно вчитись у школі, необхідно мати добре сформований фонематичний слух та усвідомлено здійснювати звуковий аналіз рідного мовлення. Найбільш сприятливим для розвитку у дитини фонематичного слуху є час, коли їй виповнюється 4-5 років.

Фонематичний мовний слух починає формуватися у дитини досить рано. Уже на третьому-четвертому тижні життя дитина виділяє мову людини з інших звукових подразників. Спочатку вона реагує на інтонацію, потім – на ритм, і тільки після цього, в кінці першого року життя, починає розрізняти слова за їх звуковим складом. Дослідженням М.Х Швачкіна, О.М. Гвоздева [1] показали, що до двох років дитина розрізняє всі звуки рідної мови, хоч власна вимова ще дуже недосконала. Елементарної сенсорної мовно-слухової функції досить для практики мовного спілкування. Водночас розвиток більш високих форм мовного слуху, необхідних для оволодіння дитиною навичками читання і письма, потребує спеціального навчання.

Своєрідна “мовна обдарованість”, за висловом К.І. Чуковського, дає змогу вводити дитину у звукову дійсність мовлення вже на четвертому-п'ятому роках життя. На четвертому році життя навчання спрямоване на розвиток мовного слуху (вміння чути, впізнавати, розрізняти і розуміти слова і речення, розрізняти і впізнавати звуки мови), на практичне ознайомлення з термінами “слово”, “звук”.

На початку навчального року доцільно перевірити стан вимови та слух дітей, з цією метою використовують дидактичні ігри та вправи: “Хто покликав?”, “Де подзвонили?”, “Відгадай, що я сказала”, “Доручення” та інші. Після цього робота педагога повинна бути спрямована на загальний розвиток мовного слуху і слухової уваги. На прогулянках, під час гри, на окремих заняттях (огляди, екскурсії, музичні заняття) дітям пропонують послухати, про що “розповідає” вулиця, кімната, ліс, парк, музична шкатулка. Розвиткові слухової уваги сприяють вправи, рекомендовані для перевірки слуху “Відгадай, що я роблю”, “Вгадай, на чому грав ведмедик”, а також спеціальні ігри та вправи: “Сонце чи дощик?”, “Де подзвонили?”, “Знайди іграшку”, “Вгадай, хто кричить”.

Зі звуками мови дітей ознайомлюють у такій послідовності: демонстрація ізольованих звуків на основі зв'язку з конкретним образом (звук ж-ж-ж – пісенька жука), розрізнення ізольованих звуків (“Яку пісеньку співав жук?”), впізнавання знайомих звуків (голосних і приголосних) у слові.

Діти п'ятого року життя виявляють більший інтерес до звуків і звукових слів. Це дозволяє формувати такі уявлення: слова звучать; слова звучать і промовляються по-різному (голосно, тихо, швидко, повільно); слова бувають короткі і довгі, складаються із звуків. Крім цього, дітей вчать частковому звуковому аналізу (визначати перший звук у слові, розрізняти на слух тверді і м'які приголосні). Ці завдання здійснюються в основному на заняттях з виховання звукової культури мовлення.

Спеціальні заняття з навчання звукового аналізу мови доцільно проводити у середній групі, починаючи з третього кварталу (березень-травень), і планувати один раз на місяць. Враховуючи стан звукової культури мовлення та психічні особливості дітей середнього дошкільного віку, вводити дітей у звукову дійсність мови необхідно на основі аналізу легких і доступних віршованих текстів. Спочатку діти засвоюють зміст вірша, потім їхню увагу переключають на звукову сторону мови (Який звук найчастіше чується в цьому вірші?).

Під час добору слів для звукового аналізу слід враховувати міру розрізнення дітьми приголосних звуків на слух. Так, за даними В.І. Бельтюкова [1], найлегшими для сприймання слуховим аналізатором є шиплячі, свистячі й сонорні. Саме на ці звуки – “ш”, “ж”, “ч”, “с”, “з”, “р” – слід добирати римовки та вірші на початкових етапах введення дошкільників у мовну звукову дійсність.

Основний прийом навчання звукового аналізу слів – інтонаційне виділення звуку (наприклад, інтонаційно-наголошена вимова звука: ш-ш-ш-шапка). За даними Л.Є. Журової [2], навчання інтонуванню

можливе лише при виділенні приголосних звуків, оскільки інтонаційне виділення голосних не вимагає від дитини перебудови артикуляції. Кожний приголосний має свої артикуляційні особливості: вимовляється протяжно (сонорні, свистячі, шиплячі) або з підкресленою інтонацією, силою голосу (губні проривні). Діти повинні чути звуки на початку, в середині і в кінці слова (ж-ж-ж-жук; леж-ж-жить, вуж-ж-ж), проте вини виділяють лише перший звук. Після інтонаційного виділення дитина називає звук ізольовано. Словесний матеріал для занять необхідно добирати так, щоб на двох заняттях підряд не виділявся один і той же звук. Бажано також чергувати виділення приголосних звуків різної артикуляційної складності. Дітей п'ятого року життя вчать розрізняти на слух тверді і м'які приголосні звуки, хоча терміни "твердий" чи "м'який" звук не вводяться.

Старші дошкільники повинні навчитися встановлювати послідовність всіх звуків у словах, давати характеристику звуків (голосний, твердий, м'який приголосний). Спочатку для аналізу використовують слова, що складаються із двох голосних звуків (ау, уа), потім – з трьох, чотирьох звуків.

Робота з навчання звукового аналізу слів має таку послідовність: розглядання картинки і називання її; повільне промовляння слова – назви вихователем з інтонаційним виділенням кожного звука; аналогічна вимова слова дітьми; фіксація уваги на тому, що слово складається із звуків; розглядання схеми звукового аналізу слова; позначення звуків фішками (вихователь – на дошці, діти – на столах) [3].

Зважаючи на вікові особливості дітей, складність програмового матеріалу, дотримання принципу наочності є необхідною умовою успішного засвоєння дітьми навичок звукового аналізу слів. Провести звуковий аналіз допомагають картинки-схеми, схеми, фішки. У той же час практика показала, що позначати голосні, тверді та м'які приголосні звуки кольоровими символами (фішками) не завжди ефективно, оскільки діти часто припускаються помилок, будуючи звукову модель слова: колір не асоціюється для них з тими чи іншими ознаками звука. Щоб зробити аналіз усвідомленим, треба йти від спостережень самої дитини за вимовою того чи іншого звука, від узагальнень.

Спостерігаючи за вимовою голосних, діти роблять висновок, що у їх вимові не трапляється жодних перешкод, ротик розкривається тим ширше, чим голосніше промовляється цей звук, губи немов би утворюють різні на вигляд кружальця, і через це їх умовно можна позначити кружечком [о]. При вимові приголосних звуків губи стуляються в рисочку [—]. Перешкоди постають при вимові м'яких приголосних, тому їх можна позначити двома рисочками [=]. Таке графічне зображення звуків рідної мови допомагає дитині усвідомити різницю між звуками, дає можливість вести роботу в двох напрямках: від вимовленого слова до його моделі і навпаки – від моделі до слова чи групи слів.

Графічне зображення слів також готує дитину до процесу читання. Тобто, виклавши модель слова (наприклад "ліпа" □□□□), діти можуть "прочитати" його за допомогою фішок зліва направо, вказуючи пальцем на кожну фішку і промовляючи відповідний звук. Голосні звуки вимовляються голосно, протяжно, ніби співаючи, а приголосні – уривчасто.

Графічне зображення звуків у вигляді кумедних фішок-чоловічків (Голосного та Приголосного) з використанням найулюбленішого дітьми жанру художньої літератури – казки пропонує застосовувати І. Товкач [5]. Автор дослідження радить вдаватися до цього матеріалу на заняттях та в повсякденному житті; для роботи з підгрупою дітей або індивідуально. Казки з використанням малюнків, що ілюструють пригоди чоловічків у країні Звукляндії заохочують дітей до опанування навичками звукового аналізу, допомагають усвідомити звукову структуру слова, а головне – діти навчаються "матеріалізувати" слово за допомогою умовних символів.

З метою розвитку у дитини стійкого інтересу до проведення звукового аналізу слів доцільно організовувати різноманітні розваги: "Вечір загадок та казок", "Що? Де? Коли?", "Поле чудес". Логічним завершенням кожного етапу навчання є проведення свят: "Свято літер" (середня група), "Свято Букварика" (старша група). Безперечно, зміст роботи з розвитку у дошкільників фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів різноманітний. Проводити таку роботу необхідно у тісному зв'язку з розв'язанням завдань розвитку усного мовлення дітей.

Висновки. Отже, розвиток фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів у дошкільників є головною передумовою успішного засвоєння дитиною рідної мови. Фонематичне сприймання слова, формування чітких уявлень про його звуковий склад має вирішальне значення у процесі навчання в початкових класах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дошкільна лінгводидактика: хрестоматія / Упорядник А.М. Богуш. – Одеса: Астропринт, 1999. – Ч. II. – С. 161-166, 181-186.
2. Журова Л.Е. Обучение грамоте в детском саду. – М.: Педагогика, 1978. – С. 39-81, 93-95.
3. Иваненко А.П. Подготовка к обучению грамоте в детском саду. – К.: Радянська школа, 1987. – С. 18-41.
4. Развитие речи детей дошкольного возраста / Под ред. Ф.А. Сохина. – М.: Просвещение, 1979. – С. 19-50.
5. Товкач І. Знайомимося зі звуками // Дошкільне виховання. – 1998. – № 1. – С. 23-24.

Резюме. В статті розкриваються особливості розвитку у дошкільників фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів. Утверджується, що тільки в процесі спеціального навчання можна забезпечити належне розвиток у дітей більш високих форм речевого слуху.

Ключевые слова: обучение грамоте, фонематический слух, звуковой анализ слов, методы и приемы обучения.

The Summary. The particularities of the development open beside children of the phonemic rumour and skill of the sound analysis of the words. Becomes firmly established that only in process of the special education possible to provide the behooving development beside children of the more high forms of the speech rumour.

The Keywords: phonemic rumour, sound analysis of the words, methods and receiving the education.

Одержано редакцією 14.09.2005

УДК: 372.461

О.І. СТЕПАНОВА

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ РІДНОЇ МОВИ

Резюме: У статті висвітлюються наукові основи активізації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку, узагальнюються й обґрунтовуються психолого-методичні та методичні основи формування інтересу до знань.

Ключові слова: активізація пізнавальної діяльності дошкільників, формування словника, лексика, інтерес до знань, рівні пізнавальної активності, система роботи з лексики.

Постановка проблеми: Пізнавальна активність – це інтегральна властивість особистості, яка інтенсивно формується саме в перші роки життя й впливає на характер поведінки та діяльності людини впродовж всього життя. Саме тому велика увага приділяється становленню активної, ініціативної та самостійної особистості, якій притаманна справжня культура спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності і яка володіє способами самовираження рідною мовою.

Демократичні перетворення, що відбуваються в суспільстві, потребують конкретних змін і методиці розвитку рідної мови. Наша молода держава вимагає активних і творчих людей, які мали б мати ґрунтовну теоретичну і практичну підготовку. Особливої ваги набуває вміння мислити, тобто вичленувати й аналізувати явища, помічати в них суттєве, самому робити певні висновки, давати оцінки й приймати своєчасні виважені рішення. У сучасному динамічному й складному світі для діяльності людини важлива не стільки сума знань, скільки вміння самому здобувати знання й користуватися ними доречно. Такі уміння закладаються у людини вже в дошкільному віці. Найбільше сприяє розвитку мислення дітей вивчення рідної мови, зокрема засвоєння її словникового багатства. Мова відбиває в собі розмаїття світу, через неї дитина дістає найбільше знань про навколишній світ. Однією з вирішальних умов засвоєння лексики дітей-дошкільників є розвиток у них пізнавальної активності.

Активізація пізнавальної діяльності дошкільнят у процесі засвоєння лексики української мови – актуальна проблема методики розвитку рідної мови. Аналіз сучасного стану засвоєння дітьми дошкільного віку словникового запасу свідчить про те, що в дошкільних закладах переважають низький і середній рівні пізнавальної активності, а також низький рівень володіння матеріалом.

У лексичному відношенні мова багатьох дітей дошкільного віку продовжує залишатися безбарвною, невиразною, бідною, одноманітною. Є підстави стверджувати, що недосконалість мовлення дошкільників – це результат не лише безсистемної роботи, а насамперед відсутність у них інтересу до активної пізнавальної діяльності. Потреба в активізації пізнавальної діяльності дошкільників визначила необхідність розробки ефективної системи роботи з лексики на заняттях з розвитку мовлення.

Наукові основи формування пізнавальної активності визначені в дослідженнях психологів і дидактів.

Психологічний аспект проблеми формування пізнавальної активності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку представлений у наукових працях В.Г.Ананьєва, Л.С.Виготського, О.В.Запорожця, О.М.Леонтьєва, Н.О.Менчинської, Д.Б.Богоявленської, С.Л.Рубінштейна, Н.Ф.Талізіної, Д.Б.Ельконіна та ін.

У педагогіці значний вклад у реалізацію проблеми принципів, методів і форм навчання, вивчення сутності пізнавальної активності, інтересу й потреб внесли А.М.Богуш, Г.І.Щукіна, Н.П.Орланова, В.Й.Логінова, Р.М.Ляміна, Н.С.Карпінська, Е.П.Короткова, О.С.Ушакова та ін.

Сучасна методика збагачення мовлення дітей дошкільного віку українською лексикою будується на основі здобутків теоретичного мовознавства (праці Л.А.Булаховського, О.О.Потебні, Ф.І.Буслаєва, К.Д.Ушинського, І.К.Білодіда, М.А.Жовтобрюха та ін.).

Незважаючи на те, що проблема активізації пізнавальної діяльності дітей-дошкільників у процесі засвоєння лексики складна й актуальна, спеціальних досліджень з неї немає. Це свідчить про те, що вона не була в полі зору методистів, а відтак потребує детального дослідження. Тобто, рівень наукового висвітлення не відповідає соціальному значенню і вимогам практичної потреби сучасної програми підготовки дошкільнят до школи. Цим і зумовлюється **актуальність** нашої розвідки.

Єдиного погляду на поняття “пізнавальна активність” у педагогічній літературі немає, бо діалектика взаємозв'язку з іншими поняттями розкривається по-різному.

Логіко-семантичний аналіз статей, словників та праць М.В. Дьоміна, М.О. Данилова, Б.П.Єсіпова, В.І.Лозової, В.О.Сухомлинського та ін. дав змогу з'ясувати, що частина дидактів визначає активність через діяльність.

ЗМІСТ

<i>Поніманська Т.І.</i> Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна взаємодія.....	4
<i>Плохій З.П.</i> Типи емоційно-ціннісного ставлення дошкільників до природи.....	7
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна позиція викладача у розвитку творчої індивідуальності студента – майбутнього педагога.....	11
<i>Горопаха Н.М.</i> Співпраця дошкільного закладу та родини у вихованні екологічної культури дітей.....	15
<i>Янцур Л.А.</i> Особливості організації та педагогічне супроводження образотворчої діяльності на різних етапах художньо-творчого зростання особистості дитини.....	21
<i>Крайнова Л.В.</i> Інтелектуально-мовленнєвий розвиток дошкільників засобами ознайомлення з елементами природничої історії.....	27
<i>Безлюдна В.І., Корчакова Н.В.</i> Самопрезентаційна складова педагогічної діяльності вихователя дитячого садка.....	31
<i>Маліновська Н.В.</i> Особливості розвитку фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів у дошкільників.....	34
<i>Степанова О.І.</i> Активізація пізнавальної діяльності дошкільників у процесі засвоєння лексики рідної мови.....	37
<i>Белова С.А.</i> Мотивація навчальної діяльності учнів у бременських експериментальних школах початку ХХ ст.....	40
<i>Шевчук А.С.</i> Спецкурси як умова забезпечення професійної спрямованості освіти майбутнього педагога – дошкільника.....	43
<i>Меналюк Г.Ф.</i> Формування доведень у дошкільнят в процесі оволодіння математикою.....	48
<i>Борова В.Є.</i> Вплив чуття мови на розвиток мовлення дошкільника.....	52
<i>Козлюк О.А.</i> Методи і прийоми формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку.....	54
<i>Марчук Г. В.</i> Дорослий як чинник соціалізації дітей дошкільного віку.....	56
<i>Косарева О.І.</i> Особливості емоційного ставлення старших дошкільників до членів своєї сім'ї.....	60
<i>Мірошина Г.Г.</i> Компоненти культури управлінської діяльності керівника сучасного дошкільного навчального закладу.....	64
<i>Попова І.І.</i> До питання психології сприймання дитиною-дошкільником літературного твору в науковій спадщині О.В. Запорожця.....	67
<i>Глінчук Ю.О.</i> Виховання почуття милосердя дітей молодшого шкільного віку в процесі значущої для них діяльності в умовах кардіоревматологічного санаторію.....	69
<i>Врочинська Л.І.</i> Виховання гуманної поведінки у старших дошкільників засобом гри.....	73
<i>Єлманова С.В.</i> Динаміка розвитку допитливості в дошкільному віці.....	77
<i>Ігнатенко Л.П.</i> Художня література як засіб виховання патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.....	81
<i>Кравець Л. М.</i> Рівні вивчення рефлексивного компоненту педагогічної діяльності.....	84
<i>Герасимчук Ю.О.</i> Особливості формування професійно-пізнавальних інтересів у студентів – майбутніх вчителів іноземної мови.....	88
<i>Лещенко Г.П.</i> Перспективність у формуванні мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку та учнів початкових класів.....	92
<i>Онищук І.А.</i> Актуальність проблеми художньо-естетичних інтересів дітей старшого дошкільного віку.....	96
<i>Одерій Л.Є.</i> Розвиток художньо-творчих здібностей дошкільників як актуальна проблема сучасної педагогіки.....	99

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Поніманська Т.І.*
Відповідальний за підготовку збірника до видання *Яциур М.С.*
Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*
Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 26.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 16,27. Обл. вид. арк. 16,51. Замовлення № 2/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки
і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету. Випуск 31. — Рівне: РДГУ, 2005. — 106 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ПП Самборський І.О.
33028 м. Рівне, вул. Толстого, 3